

УДК 336.7

DOI: 10.31359/2312-3427-2018-4-145

О.С. Новак, канд. екон. наук, доцент
Т.Г. Маркович, здобувач
Житомирський державний технологічний університет

ВПЛИВ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОЦІНКУ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті запропоновано розвиток підходу до кредитоспроможності, яка на методичному рівні повинна виражатися через комплекс взаємозв'язаних кількісних і якісних показників, які в своїй єдності визначають ступінь кредитоспроможності потенційного позичальника. В систему таких показників повинні увійти як фактори, що розраховуються на основі статистичних даних, так і характеристики потенційного позичальника, які можуть бути отримані на основі експертних суджень. Обґрунтовано, що базовим зовнішнім неформальним чинником, який визначає оцінку кредитоспроможності для потреб банківського кредитування є експортна діяльність суб'єктів господарювання. Запропоновано напрями відповідних змін в елементах діючої методики визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, експорт, кредитоспроможність, фінансові коефіцієнти, кредитний ризик.*

Постановка проблеми. Попри значну кількість достатньо обґрунтованих та апробованих на практиці методик, на сьогодні відсутня єдина досконала модель оцінки кредитоспроможності з універсальним набором аналітичних методів, яка б надавала можливості прийняття оптимальних управлінських рішень щодо встановлення кредитних відносин з клієнтом банку.

У відповідь на вимоги Базельського комітету банківського нагляду починаючи з 2017 р. Національний банк України (НБУ) запровадив у дію нову методику визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Остання повинна була увібрати в себе всі позитивні напрацювання науковців і практиків з проблем кредитоспроможності потенційних позичальників комерційних банків.

Однак фактично відбулося буквально перенесення закордонного досвіду на наші терени, що не може однозначно позитивно сприйматися.

Авторський підхід ґрунтується на тому, що кредитоспроможність на методичному рівні повинна виражатися через комплекс взаємозв'язаних кількісних і якісних показників, які в своїй єдності визначають ступінь кредитоспроможності потенційного позичальника. Тобто удосконалення власне моделі оцінки кредитоспроможності позичальників повинно було відбутися на основі комплексу формалізованих і неформалізованих критеріїв оцінки з метою створення інтегральних методик визначення узагальнюючого показника кредитоспроможності. В систему таких показників повинні увійти як фактори, що розраховуються на основі статистичних даних, так і характеристики потенційного позичальника, які можуть бути отримані на основі експертних суджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку питань оцінки кредитоспроможності позичальників банків зробили сучасні іноземні економісти Е. Альтман, Е. Брігхем, Л. Гапенські, П.С. Роуз, Дж.Ф. Сінкі, О.І. Лаврушин, В.М. Усоскін та інші. Дослідженню питань щодо оцінки кредитоспроможності позичальників банківських установ присвячено також багато вітчизняних наукових праць таких авторів: О.Д. Вовчак, В.В. Вітлінський, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, А.О. Єпіфанов, О.В. Мельниченко, А.М. Мороз, В.І. Міщенко, О.М. Петрук, Л.О. Примостка, М.І. Савлук, Т.С. Смовженко, О.О. Терещенко, І.О. Школьнік та ін. Однак проблему не можна вважати остаточно розкритою, у зв'язку з тим, що в діючій методиці НБУ з одного боку були враховані напрацювання згаданих науковців, з іншого – стався ухил на користь формалізованим показникам, що тим самим призвело до іншої крайності при її розробці. Певний досвід застосування діючої методики у вітчизняній банківській системі протягом 2016 р. у тестовому режимі та в обов'язковому порядку з 2017 р. так і не дав бажаних результатів – зменшення обсягів неякісних банківських кредитів з відповідним нарощенням якісних. Отже постає завдання удосконалення нормативної методики оцінки кредитоспроможності клієнтів банків.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування гіпотези, щодо позитивного впливу експортної діяльності суб'єктів господарювання як зовнішнього неформального чинника на оцінку їх кредитоспроможності для потреб банківського кредитування; окреслення відповідних змін в елементах діючої методики визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями.

Виклад основного матеріалу. Розвиток економічної свободи в Україні суттєво змінив середовище функціонування суб'єктів господарювання. Особлива роль в таких процесах відведена зовнішньоекономічній (переважно експортній) діяльності підприємств як наслідку інтенсивної інтеграції в останні роки України у світове господарство. Суттєвим поштовхом для зазначених процесів стало укладання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, економічну частину якої було підписано 27 червня 2014 р. Пожвавленню зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання сприяло і укладання прямих угод з рядом розвинених країн про партнерство та співробітництво.

У підсумку зазначених подій Українська економіка була визнана достатньо відкритою за показником відношення зовнішньоторговельного обігу до ВВП, який перевищує середньосвітовий, а Україна посіла тринадцяте місце [1, с. 9].

Основними формами зовнішньоекономічної діяльності в даний час є зовнішня торгівля, товарообмінні операції, надання різних послуг, виконання тих чи інших робіт при взаємодії з іноземними учасниками, кооперація і співробітництво, створення спільних підприємств і т.д. У міру інтенсифікації світогосподарських зав'язків з'являються все нові форми зовнішньоекономічної діяльності, які з часом отримують більш широке поширення в діяльності підприємств [21, с. 86].

Доконаним вважається той факт, що експортна діяльність кожної країни є важливою умовою її економічного зростання. Існуючі закономірності щодо ролі зовнішньоекономічної діяльності в частині експорту підтверджуються відповідними статистичними даними. Так, за даними Світового банку, світовий обсяг експорту товарів та послуг у 2014 р. склав 23,6 трлн доларів США, що на 82,9 % більше, ніж у 2005 р., причому рівень відкритості національних економік також зріс: частка експорту у ВВП збільшилась з 27,4 % у 2005 р. до 30,3 % у 2014 р. [1, с. 12].

Однак ВВП і національний дохід створюється на рівні суб'єктів господарювання та домогосподарств, які шляхом здійснення зовнішньоекономічної діяльності вирішують такі задачі: максимізація індивідуального прибутку через розширення ринку збуту своєї продукції за національні межі; розширення виробництва через закупку нових технологій, обладнання і залучення інжинірингових та інших послуг для потреб виробництва, з урахуванням їх унікальності; залучення іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва, підвищення ефективності

виробництва через наближення до іноземного споживача; подолання інституційних, тарифних та нетарифних перешкод для зміцнення експортного потенціалу і конкурентних позицій на світових товарних ринках; розв’язання проблем, пов’язаних з нестабільністю міжнародних цін [18, с. 18; 22, с. 13].

Щоб отримати зазначені переваги та вигоди, як на рівні держави, так і на рівні суб’єкту господарювання потрібне достатнє фінансове забезпечення, де в подальшому одним з результуючих показників є належний фінансовий стан. В нашій країні саме банківське кредитування є домінуючим способом фінансування зовнішньоекономічної діяльності. Такий висновок випливає з переважної більшості навчальних [14, с. 175] і наукових праць присвячених цій тематиці [2; 20; 23]. В них такі форми фінансування як лізинг, факторинг і форфейтинг розглядаються як альтернативні до банківського (як основного виду) кредитування зовнішньоекономічної діяльності.

Також це підтверджується і статистичними даними, однак опосередковано, адже після 2004 р. збір статистичних даних щодо обсягів кредитів, наданих банками на експортно-імпортні операції, НБУ не здійснюється (таблиця). Але зважаючи на те, що кредити в іноземній валюті надаються комерційними банками переважно підприємствам, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, подібна аргументація є правомірною.

Кредити та депозити суб’єктів господарювання в млрд грн*

Назва показника	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Валові кредити суб’єктам господарювання	608	634	727	820	831	847	870
у т.ч. в іноземній валюті	221	227	252	400	492	437	423
Кошти суб’єктів господарювання	205	221	258	283	349	413	427
у т.ч. в іноземній валюті	70	80	81	114	141	177	163

*За даними НБУ: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80799454>

Організаційно-методичні засади банківського кредитування зовнішньоекономічної діяльності є однаковими як і для будь-якого іншої банківської позики. На сучасному етапі вітчизняні банки пропонують широкий діапазон кредитних продуктів для обслуговування зовнішньоекономічної діяльності своїх клієнтів, документарних операцій (документарні акредитиви), гарантійних операцій (платіжні гарантії, гарантії виконання, гарантії повернення платежу), операцій торговельного фінансування, здійснюють кредитні, торговельні, гарантійні, розрахункові та комісійні операції з векселями [6, с. 69].

Незалежно від форм, видів і методів кредитування підприємств-експортерів одним з основних етапів залучення коштів є оцінка кредитоспроможності. Різниця полягає тільки у тому, що з позиції підприємства – це власна кредитоспроможність як результат самоаналізу, при формуванні політики залучення фінансових ресурсів [20, с. 112]. А з позиції комерційного банку – елемент триєдиного процесу: об'єктивного прояву від категорії кредиту; частиною управління кредитною діяльністю банку; показником ефективного управління ризиками власне в системі банківського менеджменту [9].

Окремого нормативного акту НБУ, присвяченого методиці оцінки кредитоспроможності клієнтів комерційних банків немає. Однак, як ми вже зазначали, ця методика є складовою оцінки банками величини кредитного ризику, яка має на меті коректне визначення їх капіталу та посилення фінансової стійкості банківського сектора економіки у цілому [13].

Кредитний ризик за відповідними банківськими операціями розраховується відповідно до «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [15]. Беззаперечною перевагою цього положення є його гармонізація з принципами і рекомендаціями Базельського комітету з банківського нагляду, включаючи застосування компонентів кредитного ризику (EAD – експозиція під ризиком, PD – імовірність дефолту боржника / контрагента, LGD – втрати в разі дефолту).

Основними елементами змісту зазначеного положення є: застосування стандартизованих підходів до оцінки фінансового стану боржників банку (економетричної скорингової моделі – для боржників-юридичних осіб, переліку якісних та кількісних показників – для інших боржників); можливість оцінки кредитного ризику позичальника на основі характеристик групи компаній, з якою позичальник пов'язаний відносинами контролю або спільним економічним ризиком; інші фактори

ідентифікації рівня кредитного ризику (зокрема, своєчасність виконання боржником своїх зобов'язань); розширення групової (портфельної) оцінки активів та визначення основних критеріїв такої оцінки. Кредити суб'єктам господарювання та фізичним особам у сумі до 2 млн. грн. оцінюються банками на портфельній основі; удосконалені вимоги до переліку забезпечення та умов його прийнятності. Зокрема, майнові права (окрім майнових прав на депозити) виключено із переліку застави, яка може враховуватися банками при визначенні розміру кредитного ризику [13].

Певна частка самостійності комерційних банків при оцінці кредитного ризику закладена через вимогу розробки внутрішнього положення та налагодження ІТ-систем. Окрім того, банки та НБУ повинні своєчасно виявляти наскільки ефективно нові підходи оцінюють якість активів банків та вчасно скоригувати їх у разі необхідності.

До беззаперечних позитивних зрушень діючої методики НБУ потрібно віднести те, що Положенням передбачено окрему модель визначення кредитоспроможності з врахуванням розміру та галузевої приналежності потенційного позичальника. Адже ця проблема була в центрі уваги та об'єктом критичних зауважень протягом значного часу в публікаціях різних авторів [3; 4; 5; 10; 11; 12]. При цьому дослідники зазначали, що підприємство переважно розглядається як одиниця, яка розвивається незалежно від загальних тенденцій розвитку сфери економіки, до якої належить, та перебуває поза конкурентним простором, тоді як результати діяльності банків з кредитування показують, що значна частина виданих позик перетворюється на проблемні через вплив зовнішніх чинників [10].

Попри зазначені переваги та позитиви діючого нормативного акту, що аналізується, методичні підходи викладені в ньому мають низку недоліків. В першу чергу, остаточно так і не вирішено питання оцінки кредитоспроможності підприємства з врахуванням додаткових зовнішніх чинників на діяльність потенційного позичальника, які мають суттєвий вплив на його здатність обслуговувати банківські кредити. Мова йде не про галузеву ознаку чи розмір підприємства, а про зовнішньоекономічну (експортну) діяльність як прояв ринкової спрямованості та, у підсумку, ринкової позиції суб'єкта господарювання. Ефективна експортна діяльність повинна бути врахована в методиці оцінки кредитоспроможності, для чого існують об'єктивні методологічні підстави.

На рівні підприємства під економічною ефективністю зовнішньоекономічної діяльності розуміють ступінь збільшення доходу від здійснення зовнішньоторговельних операцій. Критерієм тут є прибуток як

основна міра ефективності [19]. Прибуток і рентабельність у тому чи іншому вигляді є власне ключовими показникам або основою для розрахунку основних коефіцієнтів економетричної скорингової моделі, яка міститься у діючій методиці НБУ з визначення розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Однак зовнішньоекономічну (експортна) діяльність суб'єкта господарювання в ній не згадується.

Для порівняння в положенні НБУ [16], яке діяло до 2012 р., використовувалися концептуально інші підходи до змістовного наповнення методики оцінки кредитоспроможності, яка мала на меті встановлення кредитного рейтингу потенційного позичальника. В ній особлива увага зверталася на застосування диференційованого підходу до оцінки фінансового стану клієнта. Для суб'єктів господарювання такими показниками могли бути «період діяльності з моменту державної реєстрації, наявність або відсутність мережі філій та дочірніх компаній (у т.ч. за кордоном), розмір щорічного прибутку або збитку, сума депозитів у інших банках, наявність цінних паперів, що перебувають у власності, сума заборгованості за кредитами в інших банках, сума заборгованості за кредитами, отриманими від нерезидентів, наявність/відсутність поточних рахунків у інших банках, здійснення клієнтом зовнішньоекономічної діяльності та її напряму (зовнішньоекономічні угоди: суми; термін дії; країна; банк, що забезпечує розрахунки), кількість штатних працівників тощо». Таким чином, ця методика приділяла увагу як кількісним, так і якісним характеристикам позичальника.

Діюча ж методика спрямована на з'ясування ймовірності дефолту потенційного позичальника, щоб в подальшому побудувати матриці зміни кредитного рейтингу, за допомогою яких оцінюють вірогідність зміни класу кредитоспроможності з часом. Такі матриці ґрунтуються на інформації минулих періодів про дефолти за позиками з різним кредитним рейтингом. [3, с. 52] Виходячи з нових цільових установок, якісні та суб'єктивні чинники не знайшли свого місця в сучасній методиці НБУ.

Формально кількісні характеристики залишилися незмінними. До переліку коефіцієнтів, які необхідно розрахувати, входять показники, що всебічно характеризують фінансовий стан, зокрема показники ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Тобто показники залишилися в межах традиційного діапазону з особливими акцентами на прибутковій діяльності потенційного позичальника. Дискусійним залишилася проблема вироблення системи критеріальних значень коефіцієнтів фінансового стану для їх порівняння у зв'язку з урахуванням галузевої приналежності підприємств, а приведені в

економічній літературі бажані значення фінансових коефіцієнтів не враховують галузевих особливостей і специфіки діяльності суб'єктів господарювання [10, с. 436]. Визнаючи у цілому зазначений підхід правильним, відзначимо, що і він не повний, адже коли мова йде про специфіку діяльності, то знову ж таки розглядається галузева належність потенційного позичальника. Врахування експортної діяльності як одного з базових зовнішніх чинників оцінки кредитоспроможності підприємства дозволяє зняти методичні обмеження викликані як власне суттю методики НБУ, так і змістом її окремих елементів, якими є набір та способи трактування значень фінансових коефіцієнтів.

Як вже зазначалося ключовим моментом в нашому підході є трактування зовнішньоекономічної діяльності як прояв поняття «ринкова позиція підприємства». Традиційно зарубіжними авторами це поняття розкривається через рівень ефективного управління збутовою діяльністю [24; 27]. При цьому як критерій результативності ринкової позиції пропонується використовувати показники прибутку від поточної діяльності, у контексті нашого дослідження саме від експортної [8, с. 341].

В ряді вітчизняних [7; 17[http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%20%D0%9E\\$](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%20%D0%9E$)] і закордонних праць [25; 26] було виявлено взаємозв'язок між фінансово-економічними показниками діяльності підприємств (на прикладі лісових і авіаційних) та їх обсягами реалізації, з виокремленням доданої вартості. У дослідженнях українських і фінських авторів були сформульована гіпотеза, що зростання доданої вартості за рахунок збільшення частки та обсягів експорту, має позитивний вплив на фінансовий стан особливо в довгостроковому періоді.

Виявлені залежності є достатньо аргументованими за рахунок валідного застосування змішаних лінійних моделей. Результати дослідження О.В. Максимця, І.Б. Громяка і К. Латінен, А. Топпінен визначають статистично значущу циклічну залежність між фінансовими показниками, що характеризують фінансовий стан та ефективність бізнесу лісових і авіаційних підприємства в коротко- та довгостроковому періоді.

За результатами розрахунку канонічних коефіцієнтів кореляції Пірсона, зазначені автори довели наявність щільного зв'язку між досліджуваними ознаками. У підсумку було доведено, що зміна обсягів експорту продукції підприємства позначилася на таких залежностях: тісний прямиий зв'язок спостерігався між обсягами експорту та чистим

прибутком, коефіцієнтом абсолютної ліквідності, коефіцієнтом критичної ліквідності, коефіцієнтом фінансової стійкості, рентабельністю реалізованої продукції, рентабельністю активів, рентабельністю власного капіталу та коефіцієнтом маневреності обігового капіталу.

Висновки. Вищевикладені висновки в контексті нашого дослідження доводять правомірність та обґрунтовують потребу врахування зовнішньоекономічної (експортної) діяльності юридичних осіб – потенційних позичальників банківських установ в методиці для визначення розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Внесення змін потребують: по-перше, перелік та методика розрахунку фінансових показників, що використовуються для визначення інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи. Авторами пропонується використання показника «частка операційного прибутку від зовнішньоекономічної діяльності до відрахування амортизації в загальному обсязі реалізації продукції»; по-друге, діапазони значень коефіцієнта PD боржника – юридичної особи експортера потрібно враховувати за мінімальними значеннями при визначанні розміру кредитного ризику за активом на індивідуальній основі. Перспективою подальших досліджень є деталізація та доведення сформованих пропозицій до рівня практичного застосування.

Бібліографічний список: 1. Біла книга: Як реалізувати експортний потенціал України за умов глобалізації / Ігор Бураковський, Вероніка Мовчан, Оксана Кузяків, Ольга Красовська та ін. – Київ: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2016. – 50 с. 2. Верстяк О.М. Світовий досвід формування фінансових ресурсів підприємства в процесі фінансового менеджменту та можливості застосування його в Україні // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Сер. Економічні науки. – 2012. – Вип. 4. – С. 51-57. 3. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банків України. – Вісник НБУ. – 2012. – № 1 (січень). – С. 50–53. 4. Іртищева І.О. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств агропродовольчої сфери. Агросвіт. – 2011. – № 19. [Електронний ресурс]: URL: http://www.agrosvit.info/pdf/19_2011/2.pdf. 5. Кильницька Є. Оцінка кредитоспроможності споживачів підприємств вантажного автотранспорту. Economic and law paradigm of modern society. – 2016. – № 1. – Р. 100-105. 6. Курищук В.В. Банківське кредитування експортної діяльності підприємств в Україні. Інвестиції: практика та досвід. – 2010. –

- № 1. – С. 64-69. 7. Максимець О.В., Громяк І.Б. Проблеми оцінювання впливу експортної діяльності на фінансовий стан лісових підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 280-286.
8. Мандич О.В. Ринкова позиція сільськогосподарських підприємств – виробників зерна // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(1). – С. 337-342. 9. Маркович Т.Г. Наукові розвідки щодо сутності оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання. European Cooperation, 2015. – Vol 5. – P. 163-175. 10. Мельник К.В. Проблемні аспекти оцінки кредитоспроможності позичальників / Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 433-438. 11. Насипайко Д.С., Бацюсь А.О. Кредитоспроможність підприємств гірничодобувної галузі України. Центральньо-український національний технічний університет: Наукові записки. – Вип. 22. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – 80 с.
12. Науменкова С.В. Оцінка впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника // Вісник Національного банку України, №7. – 2005. – С.14-21. 13. Національний банк змінив підхід до оцінки банками кредитного ризику: прес-реліз. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=383A9B738C742F75B4ED8BFEA5D09F81?art_id=33244989&showTitle=true.
14. Організація міжнародних кредитно-розрахункових відносин: навч. посібник / за ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 368 с.
15. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Затверджено Постановою Правління НБУ від 30.06.2016, № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
16. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [Електронний ресурс]: Затверджено Постановою Правління НБУ від 06.07.2000 р., № 279. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0474-00>.
17. Табалуок А.К., Чекмасова І.А. Вплив експортної діяльності на фінансові результати авіаційних підприємств. Міжнародна науково-практична студентська конференція магістрантів (05–08 квітня 2016 року): матеріали конференції: у 3-х ч. – Ч. 3 / за ред. проф. Є.І. Сокола. – Харків: НТУ «ХП», 2016. – 264 с. – С. 259-260. 18. Тюріна Н.М., Карвацка Н.С., Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с. 19. Хоменко Т.Ю., Круш П.В. Методичні підходи до оцінки ефективності управління

зовнішньоекономічною діяльністю // Збірник наукових праць молодих вчених «Актуальні проблеми економіки та управління». Національний технічний університет КПІ. – 2017. – № 11. 20. Чернышова Л.А., Кот Е.В., Козуб В.А. Политика привлечения кредитных ресурсов предприятий – субъектов внешнеэкономической деятельности. «Глобальні та національні проблеми економіки». Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – № 17. – С. 110-115. 21. Шапоренко О.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств як одна із ключових складових їх виробничо-господарської діяльності // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 11. – С. 85-89. 22. Шкурупій О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / Шкурупій О.В., Гончаренко В.В., Артеменко І.А. та ін. К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с. 23. Яценко М.С., Максименко Ю.С. Альтернативні форми фінансування зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. «Глобальні та національні проблеми економіки». Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2018. – № 22. – С. 880-893. 24. Churchill, Gilbert A, Jr. Marketing Research: Methodological Foundations. 7th edition. Ft. Worth, TX: Dryden Press, 1999. 25. Lahtinen K. Toppinen A. Financial performance in Finnish large- and medium-sized sawmills: The effects of value-added creation and cost-efficiency seeking. – 2008. – № 14. – Pp. 289-305. 26. Laitinen K. Long-term success of adaptation strategies: evidence from Finnish companies. Long Range Planning. – 2000. – № 33 (6). – Pp. 806-830. 27. McDaniel, Carl. and Gates, Roger. Marketing Research. Burr Ridge, IL: Irwin / McGraw Hill, 2001.

О.С. Новак, Т.Г. Маркович. Влияние экспортной деятельности на оценку кредитоспособности предприятия. В статье предложено развитие подхода к кредитоспособности, которая на методическом уровне должна выражаться через комплекс взаимосвязанных количественных и качественных показателей, в своем единстве определяющих степень кредитоспособности потенциального заемщика. В систему таких показателей должны войти как факторы, рассчитываемые на основе статистических данных, так и характеристики потенциального заемщика, которые могут быть получены на основе экспертных суждений. Обосновано, что базовым внешним неформальным фактором, определяющим оценку кредитоспособности для нужд банковского кредитования является экспортная деятельность субъектов хозяйствования. Предложены направления соответствующих изменений в

элементах действующей методики определения банками Украины размера кредитного риска по активным банковским операциям.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, кредитоспособность, финансовые коэффициенты, кредитный риск.

Novak O., Markovych T. Export activity effect on the assessment of enterprise creditability. The article proposes the development of the author's approach to creditworthiness, which at the methodological level should be expressed through a set of interconnected quantitative and qualitative indicators that in their unity determine the degree of creditworthiness of the potential borrower. That is, the improvement of the actual assessment model of borrowers' creditworthiness should be based on a complex of formalized and non-formalized evaluation criteria in order to create integral methods for determining the general indicator of creditworthiness. The system of such indicators should include both factors that are calculated on the basis of statistical data and characteristics of the potential borrower, which can be obtained on the basis of expert judgments.

It is substantiated that the basic external informal factor that determines the assessment of creditworthiness for the needs of bank lending is the export activity of business entities. The directions of the corresponding changes in the current methodology elements of determining the credit risk size by the banks of Ukraine in active banking operations are proposed: the use of the indicator "the share of operating profit from foreign economic activity to deduction of depreciation in the total volume of sales" is proposed; ranges of values of the PD factor of the debtor - the legal entity of the exporter should be taken into account for the minimum values when determining the amount of credit risk on an asset on an individual basis. The prospect of further research is the elaboration and presentation of the existing proposals to the level of practical application.

Key words: foreign economic activity, export, creditworthiness, financial ratios, credit risk.

Стаття надійшла до редакції: 02.10.2018 р.